

VREME

7.mart 2002.

Cena 80 din, Crna Gora: 1.50 EUR

Broj 583



**NEPOZNATA
PREPISKA
VOJVODE MIŠIĆA**

TEFERIČ U ČELEBIĆU **HAJDUČI JATACI I USKOCI**

FORMULA 1: OŠTAR START



8 600102 660014

Književna uspomena

(Mirko Đemić: *ČILIBAR, MED, OSKORUŠA*, Srpsko književno društvo Prosvjeta, Zagreb, 2001)

Bist du Mirko Đemić? Za koliko je Mirko Đemić propustio da se susretne s ovim pitanjem (Jesi li ti Mirko Đemić?) koje je trenutak pre nego što će iz pištolja pucati u jednu od najvećih književnih tajni XX veka anonimni nemački oficir, baš u ovom obliku, postavio Brunu Šulcu? Suviše je teška dilema koja lebdi nad mogućom sudbinom pisca, pa je verovatno ne treba obnavljati kada je reč o zanimljivom, neobičnom, nadarenom, oštrom i pomalo ljutom a opet vrlo tihom, uzdražanom i delikatnom piscu Mirku Đemiću koji se kao izbeglica iz Krajine smestio u Kragujevcu, u biblioteci, i koji je nedavno oživeo časopis "Koraci". O suviše tužnim stvarima neumesno je govoriti, ali je utoliko teži udarac bezosećajnosti s obe strane novouspostavljene granice, tog bedema niskosti među bednim balkanskim plemenima, koja se kao ćutanje sleže na knjigu *Čilibar, med, oskoruša*. Đemić ju je promišljeno prošle godine objavio u Zagrebu u izdanju Srpskog kulturnog društva Prosvjeta, ali gde smo mi od samopoštovanja koje bi nas nateralo da se nad ovom knjigom ozbiljno zamislamo. Niti ima Srba kakve smo zamišljali da od sebe napravimo, niti ima kulture, niti ima društva, niti ima prosvete. Nema zapravo ničega, ni tamo ni ovde, a već je i glogov kolac poboden između tamo/ovde više nego što ljudska duša može da podnese.

Tišina s kojom je, gotovo kao u nekom samoubilačkom gestu pisanja, figura Bruna Šulca osvanula u Đemićevom romanu odveć je teška. Iako uzete svaka ponaosob, pokazuju i moć mašte i vrlinu dobrog odabira izraza, reči Đemićevog romana klize unutrašnjim sluhom čitaoca, ali i zastaju u grlu. *Čilibar, med oskoruša* jedna je od stilski najbolje napisanih knjiga u novije vreme, a oblik pisama koji joj je zadat i odnos privrženosti i ljubavi koji spaja korespondente samo je pomogao da se birani Đemićevi izrazi nanižu oko jedne stvarne inspiracije.

Kada čovek gleda oduševljenje nekih pisaca za jadne fudbalske slike i metafore, ređanje sitnih psovki i malih gadluka, a onda i politikantsku volju da se o književnosti sudi kao o ideologiji, pita se nije li upravo to naj-

tužnija slika plodova prethodnog desetleća. Nekada se Šulcovo ime došaptavalo kao najfinija književna tajna da postoji nešto beskrajno lepo a ipak ne toliko razvikano i previše poznato. Gde su danas takva otkrića koja oblikuju književni senzibilitet i grade nove putanje literature? Umesto njih, nudi se obnova niskosti i neka glupa zajedljivost od koje se ne vide ni trud ni ljubav. Kada je mladi Daniilo Kiš oslonio svoje književno zdanje na Šulca, bio je to znak izbora po srodnosti koji spaja bolje duše. I kada je u jednoj mitskoj svađi u Udruženju književnika Šulc pomenut kao krunski argument protiv Kišove autetičnosti (legenda kao sabesednika pominje Vidosava Stevanovića), raskol i rasplet ove književne rasprave odredili su vrednosna polja literature.

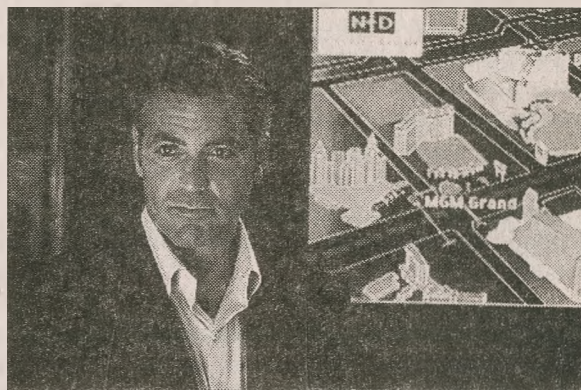
Ako Đemić odlučno i s voljom koja pleni jer ne ostavlja po strani ono najteže i najskrivenije u jednoj intimnoj i uzaludnoj, predsmrtnoj i opraštajućoj prepisci, oslanja svoj roman na ovu književnu uspomenu, onda se on neposredno upućuje ka samom jezgri književne imaginacije iz kojeg je poteklo nešto najbolje što je kraj XX veka pružio.

Pisma od kojih je satkan epistolarni roman *Čilibar, med, oskoruša* puna su najlepših slika i finih, odmerenih refleksija, upućivanja jednog bića na drugo, čudnih skokova i prelaza, svakovrsnih tema i motiva. No baš tu gde je sve došlo na svoje mesto, a strpljenje da se izglaci književni tekst obezbedilo sigurnost i zrelost izraza, otvorio se pred Mirkom Đemićem pravi književni ambis. Njegova proza kreće se samom ivicom pripovedanja i ne uspeva uvek da se najbolje odmakne od onoga što ga remeti. To je ambis književne samosvesti koji kada se jednom otvori preta da sve proguta, a koji u ovom romanu ima nekoliko oblika. Prvi je neka vrsta nameštenosti, nedovoljne spontanosti pisama koja postaju mali ogledi sa samim sobom. Utoliko pre što su pisma nedovoljno povezana i ne grade iluziju stalne prepiske, nego niza pojedinačnih osvrta, pa se ne oseća dovoljno linija razvoja odnosa između njega i nje. Prekid prepiske na kraju romana, odsustvo onoga koji piše, treba da nagovesti svu tragičnost ishoda. To ovakvim odnosnom pisama nije dovoljno pripremljeno i prepiska bi se mogla prekinuti i na nekom drugom mestu.

Neobaveznosti odnosa između pisama pridružuje se, međutim, ono što knjizi najviše oduzima, a to je stalno prekidanje ne-žnih, lirskih pasaža komentarima junaki-

nje, nekim pitanjima i samopropitivanjima koja su ostala izvan konteksta i samim tim su sasvim nefunkcionalna. Ona pokazuju šta se dešava s književnom svešću kada postane teret samoj sebi. Đemiću, nažalost, nije bilo dovoljno što može da iznutra obnovi čitav jedan epistolarni svet i u njemu sakrije, dobro rasporedi toliko lepih i pametnih uvida. Udvajanje svesti i komentiranja na kraju se jednim delom okrenulo protiv knjige. Da hoće neka vešta ruka da precrta sve te rasute i suvišne komentare, ili da hoće autor da još malo poveže i stegne celinu jedne sudbine koja je ovde predočena tako što će jasnije označiti egzistencijalne tokove i dimenzije ovog retkog književnog slučaja i odličnog simboličkog materijala, bio bi to pravi put do one vrednosti koja je ovde osenčena i najavljena. To bi značilo da Đemiću na raspolaganju stoji jedna mala prerada i novo izdanje romana, posle čega bismo u rukama imali delo koje teško može postići popularnost, ali kojem to i ne treba jer bi uvek imalo svoje tihe i odane poklonike. A ako i ne učini ovo, Đemić je izrastao u autentičnog i zrelog pisca, pa će tako valjda postupiti u nekoj drugoj knjizi.

ALEKSANDAR JERKOV



FILM

Rimejk prošlog sveta

IGRAJ SVOJU IGROU; Režija: Stiven Soderberg; Uloge: Džordž Kluni, Bred Pit, Džulija Roberts, Met Dejmon, Endi Garsija, Karl Rajner, Eliot Guld

Za razliku od većine "previše plodnih" reditelja, karijera Stivena Soderberga nije uzela takav tok kako bi se prevazišao zastoj u gradnji zdanja na Tahitiju. Nije bila u pitanju ni poznata perverzna potreba za posedovanjem mnoštva ukipljenih figura. Ne, njegov slučaj bio je više biološke nego praktične prirode: Soderberg je podvoje-